

על כל פשעים תכסה אהבה

ויקרא רבה ז א פרשת צו – בגלות מצרים ובחטא העגל

"צו את אהרן ואת בניו לאמר" (ויקרא ו ב).¹ זה שאומר הכתוב: "שְׁנֵאָה תְּעוֹרֵר מְדַנִּים וְעַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶה אֶהְבֶּה" (משלי י ב). שנאה שנתנו ישראל ביניהם לבין אביהם שבשמים היא עוררה להן דיני דינים. אמר ר' שמואל בר נחמן: קרוב לתשע מאות שנה הייתה השנאה כבושה בין ישראל לבין אביהם שבשמים, מיום שיצאו ישראל ממצרים ועד שנה שנתעוררה עליהן בימי יחזקאל, זהו שכתוב: "ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו וגוי" (יחזקאל כ ז).² והם לא עשו כן, אלא: "וימרו בי ולא אבו לשמוע אלי וגוי"³. ועשיתי עמהם בעבור שמי הגדול שלא יתחלל שנאמר: "ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים וגוי" (שם). "ועל כל פשעים תכסה אהבה" – אהבה שאוהב המקום את ישראל, שנאמר: "אהבתי אתכם אמר ה'". (מלאכי א ב).⁴

דבר אחר: "שנאה תעורר מדנים" – שנאה שנתן אהרן בין ישראל לבין אביהם שבשמים, היא עוררה עליהם דיני דינים. א"ר אסי: מלמד שהיה אהרן נוטל הקורנס ופוחסו לפניו ואומר להם: ראו שאין בו ממש.⁵ הוא שמשה אמר לאהרן: "מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה" (שמות לב כא) – אמר לו: מוטב היה להן שיִדונו שוגגין ואל יִדונו מזידים.⁶ הוא שהקב"ה אמר למשה: "מי אשר חטא לי אמחננו מספרי" (שמות לב לג),

¹ בציטוטי הפסוקים המובאים במדרשים חלו ידיים רבים, מהם של מעתיקים של כתבי יד (עד המצאת הדפוס) ומהם של מסדרים ומלבי"דים (מהמצאת הדפוס ואילך). לעיתים קרובות מובא רק חלק מהפסוק בתוספת וכו' או וגו' מסיבות של חוסר מקום בקלף, בגוילין או בנייר (וגם ראשי תיבות וקיצורים שמפוענחים לא במדויק). הפסוק המלא כאן הוא: "צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו". נראה שהפעם, הציטוט המקוצר כאן של ששת המילים הראשונות בלבד הוא מכוון נכון ואיננו סתם חיסכון במקום. כפי שנראה להלן, הדרשן מבקש לבנות את דרשתו, בין השאר, על כך שזה האזכור הראשון הישיר של אהרן, הציטוט הישיר לאהרן, מתחילת ספר ויקרא הוא ספר תורת כהנים. לפיכך, "המהדרים" להביא את המשך הפסוק "זאת תורת העולה" אינם מדייקים. זה הציטוט של הדרשה הבאה אח"כ, בסימן ג שם, הדנה בייחודיות של קרבן עולה שלכאורה בא כנדבה, אבל צופן בתוכו פנימה אולי גם איזה חטא נסתר. ראה שם את אמרתו של ר' שמעון ב"ר יוחאי: "אין העולה באה אלא על הרהור הלב" ועל כך בע"ה בפעם אחרת.

² פה צריך לא רק להשלים את הפסוק המלא, כי אם לקרוא את כל העניין מפסוק ו עד יא ואולי אף רחב יותר: "ביום ההוא נשאתי ידִי להם להוציאם מארץ מצרים... ואמר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו וגו' ואלהם אל תטמאו אני ה' אלהיכם: וימרו בי ולא אבו לשמע אלי איש את שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו... ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים... ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל המדבר: ואתן להם את חקותי ואת משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם". ראה שם בהרחבה. עבודה זרה ששקעו ונטמאו בה בני ישראל בארץ מצרים היא אבי כל חטאת!

³ פרשני המדרש (א.א. הלוי שעל מהדורת מדרשי רבה לתורה בהוצאתו, אנו אמונים) מסבירים את עניין השנאה הכבושה באופן הבא. בני ישראל עבדו עבודה זרה במצרים אשר גרמה לשנאה קשה בינם ובין הקב"ה עד שבעצם לא היו ראויים להיגאל. עניין זה, שוודאי אינו לשבחם של ישראל, היה כבוש ומוצנע ולא הוזכר קרוב לתשע מאות שנה מציאת מצרים ועד ימיו של יחזקאל (החשבון הוא 480 שנה מציאת מצרים ועד בניין שלמה ו-410 שנים ימי בית ראשון, סה"כ 890 שנה). עד שבימי יחזקאל יצא "סוד" זה לעיני כל. כבר עמדנו על מוטיב זה בדברינו משכו וקחו לכם בפרשת בא, כמעשה ארץ מצרים בפרשת אחרי מות ועוד, ואף שאלנו לאור זאת האם נגזר על אבותינו לרדת למצרים בדברינו בפרשת וארא. החידוש כאן הוא, שהמוטיב נמצא כבר במקרא, בספר יחזקאל, וממנו נראה למדו המדרשים.

⁴ השאלה המתבקשת היא: אם כן, בזכות מה נגאלו? והתשובה בשאלה שנותן יחזקאל אשר הוציא לאור את סוד העבודה הזרה במצרים, היא: חילול ה'. בכך הוא הולך בעקבות דברי משה במספר מקומות. אך המדרש, שדורש את הפסוק במשלי, מוסיף את האהבה ומצטט את מלאכי, אחרון הנביאים שאומר: "אהבתי אתכם אמר ה'". זו האהבה אשר לא רק כיסתה 900 שנה את השנאה הכבושה שבין ישראל והקב"ה, אלא אולי גם תמשוך מכוחה לאחר שיחזקאל הוציא את הסוד ותבנה מערכת יחסים חדשה. המענה הוא לא רק טענת חילול ה', אלא גם קשר של אהבה. אהבה לשמה ובלתי סיבה, כפי שאומר הנביא הושע, אולי בתשובה ליחזקאל: "פי נער ישראל ואהבהו וממציאים קראתי לבני" (הושע יא א), וכמאמר המדרש באבות דרבי נתן נוסח ב פרק מג: "חמישה נקראו אהובים" אברהם... יעקב... ישראל נקראו אהובים שנאמר: אהבתי אתכם אמר ה'". אהבה שאינה תלויה בדבר. זאת ועוד, ראה בראשית רבה פו א: "ויסוף הורד מצרימה וגו' בחבלי אדם אמשכם וגו' (הושע יא ד)... אלו ישראל: משכיני אחרך נרוצה, בעבותות אהבה - אהבתי אתכם אמר ה' - מי שהוריד את עם ישראל בחבלי אדם, בכך שגרם לירידת יוסף ובעקבותיו יעקב וביתו, על כורחו יוציאם בעבותות אהבה. ועם כל זאת, עבודה זרה שעבדו במצרים היא קשה ואינה נמחקת. ראה שיר השירים רבה (וילנא) ח ד: "עזה כמות אהבה - עזה אהבה כמות שהקב"ה אוהב אתכם הה"ד (מלאכי א') אהבתי אתכם אמר ה' וגו'. קשה כשאל קנאה, בשעה שמקנאים אותו בעבודת כוכבים". ועל כך הוסיפו חטא על פשע עגל הזהב שעשו בני ישראל במדבר ועגלי הזהב שעשה ירבעם. ראה דברינו חטא העגל לדורות וכן עגלי ירבעם בפרשת כי תשא. עוד על השנאה והאהבה של גלות מצרים, ראה במים האחרונים.

⁵ ממש כדברי הנביא ישעיהו בהפטרת השבת שעברה: "חַרֵּשׁ בְּרָזֶל מְעַצֵּד וּפְעַל בְּפֶהֶם וּבְמִקְבוֹת יִצְרָהוּ וַיַּפְעֵלְהוּ בְּרוּעַ כְּחוֹ" (ישעיהו מד יב). נראה לכאורה שהמדרש מתכוון לסנגר על אהרון שבמעשה זה ביקש להמחיש לבני ישראל את אפסות האליל שהוא מעשה ידי אדם. אך המדרש לא הולך בדרך זו.

⁶ ראה גמרא ביצה ל א וכן הוא במסכת שבת דף קמח ע"ב: "הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין", בדיני הוצאה מרשות לרשות ותוספת זמן יום הכיפורים, ולא רק בדיני דרבנן, אלא גם באיסורי תורה. כאן, אולי קצת להפתעתנו, משה כועס על אהרון שניסה להניא את ישראל מלפלוח לעגל, בכך שהראה להם שהוא סתם גוש מתכת ואין בו ממש, ואומר שבכך הפך את החוטאים בעגל משוגגים למזידיים. זה אותו משה שבטיעונו לקב"ה שישלח על חטא העגל אומר לקב"ה שבעגל אין ממש ואי לכך אל לו לקב"ה לכעוס על עם ישראל. ראה דברינו והלא אין בו ממש בפרשת כי תשא.

זהו שכתוב: "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו וגו' " (דברים ט כ). ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי: אין לשון השמדה שכתוב כאן, אלא לשון פילוי בנים ובנות, כמו שאתה אומר: "ואשמיד פרוי ממעל ושורשיו מתחת" (עמוס ב ט).⁷

"ועל כל פשעים תכסה אהבה" - תפילה שנתפלל משה עליו. ומה נתפלל משה עליו? רבי מנא מְשָׁאֵב⁸ ור' יהושע מסכנין בשם ר' לוי: מתחילת הספר ועד כאן כתוב: "והקריבו בני אהרון" (ויקרא א ה), "ונתנו בני אהרון" (שם ז), "וערכו בני אהרון" (שם ח), "וזרקו בני אהרון" (שם א יא, ג ב ח יג), "והקטירו אותו בני אהרון" (שם ג ה)?⁹ אמר משה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, הבאר שְׁנוּאָה ומימיה חביבים?¹⁰ לעצים חלקת כבוד בשביל בניהם, כמו ששנינו: "כל העצים כשרים למערכה, חוץ משל זית ושל גפן",¹¹ ולא אהרן אין אתה חולק לו כבוד בשביל בניו? אמר לו הקב"ה: חייך, שבשבילך אני מקרבך, ולא עוד אלא שאני עושה אותו עיקר ובניו טפלים: "צו את אהרן ואת בניו לאמר".¹²

מים ביניים הבאים בסעודה: סמיכות מדרשים איננה מעידה בהכרח על קשר רעיוני. בד"כ מדובר באסופה של מדרשים על פסוק מסוים שעורך המדרש קיבץ בלי לרמוז על משמעות מסוימת. אדרבא, במקרים רבים אסופה כזו מציגה דרשות ודעות שונות אם לא סותרות. אבל שערי מדרש לעולם אינם ננעלים ובמקרה זה לפחות נראה שניתן כאן לדרוש סמוכים. לאהבה שכיפרה על שנאת גלות מצרים, יש קשר לאהבה לאהרון שכיפרה על מעשה השנאה שעשה בעגל. הקשר הוא של מי שהיה עם עם ישראל בשעבוד הקשה, בעוד שמהם חי חיי חופש ורעה את צאן יתרו (שמות רבה ה ז).

ויקרא רבה פרשה י סימן א – מוטב שיתלה הסרחון בי

"קח את אהרן ואת בניו אתו" (ויקרא ח ב). זה שאומר הכתוב: "אֶהְבֶּתָּ צֶדֶק וְתִשְׁנֵא רָשָׁע עַל כֵּן מִשְׁחָדְךָ אֵלֶיהֶם אֶלְהִידֶךָ שְׁמֹן שֶׁשֶׁוֹן מִחֲבִירֶיךָ" (תהלים מה ח). ר' יודן בשם רבי עזריה פתר המקרא באברהם אבינו...¹³ ר' עזריה בשם רבי יהודה בר סימון פתר המקרא בישעיה...¹⁴ רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא פתר המקרא באהרן. בשעה שעשו ישראל אותו מעשה בתחילה הלכו אצל חור.. "וירא אהרן" - מה ראה? אמר אהרן: אם בונים הם אותן, הסרחון נתלה בהם. מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל. רבי אבא בר יודן בשם ר' אבא: משל לבן מלכים שנתגאה לבו עליו ולקח את הציפורן לחתור על אביו. א"ל פדגוגו: אל תייגע את עצמך. תן לי ואני חותר. הציץ המלך עליו, א"ל: יודע אני להיכן הייתה כוונתך. מוטב שיתלה הסרחון בך ולא בבניי. חייך, מן פלטין שלי

⁷ הם כמו בן נדב ואביהו שנספו ביום חנוכה המשכן. ראה דברינו **השריפה אשר שרף ה'** בפרשת שמיני. נראה שבכל המדרשים (והמקרא) אין כתב אישום חמור יותר כנגד אהרון מאשר זה. "מי אשר חטא ל", אומר הקב"ה, בלשון יחיד. לא כנגד הציבור, אלא כנגד היחיד שהביא עליהם את החטאה הגדולה הזו של העגל (ראה שמות לב כא) - הוא אהרון! הקב"ה מבקש להשמיד את אהרון וכל זה משום שלא רק שלא עמד בפרץ ומנע את חטא העגל, אלא גם בכך שהפך את עם ישראל משוגגים למזיידים. לאן הולכים מכאן? איך יכול לצאת מכאן הכהן הגדול, המשרת פני דר עליון, זה שמביא כפרה לכל עם ישראל? מה נעשה עם אהרון אחרי כתב אישום כל כך קשה?

⁸ היישוב היהודי שאב שבגליל המערבי שרד עד המאה ה-11, התקופה הצלבנית. על מקומו, שוכן היום הכפר הערבי שעב אשר בגוש שגב. **ראה סקירתה של ד"ר רבקה שפק ליסק באתר ארץ הצבי.**

⁹ כפי שכבר רמזנו בהערה 1 לעיל, הדרשן שם לב לכך שמתחילת ספר ויקרא, לאורך כל פרשת ויקרא הפותחת את הספר, מוזכרים כל הזמן בני אהרון, או "כהן" כשם כללי. ראה אמנם בפרשת המנחה, ויקרא ב ג י הביטוי "לאהרון ובניו", אבל אין אזכור של ציווי מפורש ופרטי לאהרון. זו הייחודיות של הפסוק הפותח את פרשתנו ובו רואה הדרשן קריאת פיוס לאהרון, כפי שהוא מפתח ועולה.

¹⁰ הבאר היא אהרון והמים הם הבנים. לעיל נדון אהרון ברותחים ובעונש של השמדה שהוא "כילוי הבנים והבנות" ואילו כאן הבנים הם המצילים את האבא. חפשנו ולא מצאנו ביטוי מקביל או דומה לביטוי זה והמאירים עינינו יבורכו בכל מילי דמיטב.

¹¹ משנה היא במסכת תמיד פרק ב משנה ג ופירוש קהתי מסביר שם: "בגמרא מבארים הטעם, לפי שאין הם דולקים יפה ומעלים עשן. ויש אומרים משום ישוב ארץ ישראל, לפי שהם טוענים פירות חשובים". וא. א. הלוי מביא הטעם שמתוצרתם של הזית והגפן מקריבים על המזבח (נסכי יין ושמן למנחות) ואין זה כבוד שעציהם יישרפו. וממה כן מביאים? - "כל העצים כשרים", אבל עצי תאנה, אגוז ועץ שמן (אורן ירושלים Pinus halepensis עפ"י יהודה פליקס) טובים במיוחד.

¹² משה מבקש "בשביל בניו" של אהרון, אבל הקב"ה עונה לו עפ"י המדרש: "בשבילך משה". אז מה בסוף הייתה כפרתו של אהרון? מה גרם לשינוי הגדול ממי שהתחייב מיתה בגין מעשה העגל למי שנהיה ראש לכהונה לדורותיה? הבנים? תפילתו של משה האח, תפילה באהבה? או שמא אהבה לשמה - "על כל פשעים תכסה אהבה". אהבה אמיתית אינה סותרת תוכחה. ראה הפסוק במשלי כז ה: "טובה תוכחת מגלה מאהבה מסתרת" והדרשות עליו כגון זו שבפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים פרשת האזינו דף נד עמוד ב: "טובה תוכחה שהוכיח משה את ישראל כענין שנאמר: אתם נצבים היום, מאהבה מסותרת, מאהבה שהיה אוהבם כל השנים והיתה התוכחה מסותרת ולא היה מוכיחם ומתפלל עליהם, כענין שנאמר: (שם ט) ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה וגו'". את אהרון אחיו הוכיח משה ולפיכך נהפכה בסוף התוכחה לאהבה. ראה דברינו **תוכחת אוהב** בפרשת דברים.

¹³ שיצא להגנתה של סדום וטען כלפי השכינה: "מה אתה מערים על השבועה... אם משפט אתה מבקש, אין כאן עולם. ואם עולם אתה מבקש, אין כאן משפט. אתה תופס את החבל בשני ראשיו!" ראה שם וכן דברינו **חלילה לך מעשות כדבר הזה** בפרשת וירא.

¹⁴ שאמר "הנני שלחני" וכשהזכיר אותו הקב"ה: בני סרבנים הם, אתה מקבל על עצמך להתבזות וללקות מהם? חזר ואמר: על מנת כן. ובזכות זה זכה לנחמות כפולות. ראה במדרש שם. וראה כמו כן דברינו **בני סרבנים הם** בפרשת שמות.

אין אתה זז ומותר שולחני אתה אוכל, עשרים וארבע אָנוֹס את נוטל.¹⁵ מן פלטיך שלי אין אתה זז – "ומן המקדש לא יצא"; ומותר שולחני אתה אוכל – "והנותר מן המנחה לאהרון ובניו"; עשרים וארבעה אָנוֹס את נוטל - אלו כ"ד מתנות כהונה שניתנו לאהרון ולבניו. אמר לו הקב"ה לאהרון: אהבת צדק - אהבת לצדק את בני, ותשנא רשע - ושנאת מלחייבן, על כן: "משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריך" - אמר לו: חיך, שמכל שבטו של לוי לא נבחר לכהונה גדולה אלא אתה: "קח את אהרון ואת בניו אתו" (ויקרא ח ב).¹⁶

שבת שלום מחלקי המים

מים אחרונים: בהקשר לדרשה הראשונה שהבאנו על השנאה והאהבה של גלות מצרים, כדאי לשוב ולקרוא את כיצד בחר הרמב"ם לפתוח את הלכות עבודה זרה, בסיפור תולדות האמונה באל אחד והאלילות, זה בצד זה. לאחר הטעות הגדולה של דורו של אנוש והבאים אחריו שמאמונה באל אחד פנו לעבודת אלילים בשל הצורך בהמחשה וייצוג, מעמיד הרמב"ם את אמונתו הגדולה של אברהם: "והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלוים עליהם ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה'". עד ... מה קרה לצאצאי אברהם? "עד שארכו הימים לישראל במצרים וחזרו ללמוד מעשיהן ולעבוד כוכבים כמותן ... וכמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר וחזרין בני יעקב לטעות העולם ותעיותן. ומאהבת ה' אותנו ומשמרו את השבועה לאברהם אבינו עשה משה רבינו רבן של כל הנביאים ושלחו, כיון שנתנבא משה רבינו ובחר ה' ישראל לנחלה". הרמב"ם לא נוקט בלשון שנאה, אבל המחשבה ש"העיקר ששתל אברהם", עוד רגע ונעקר במצרים, היא קשה וחריפה לא פחות. והאהבה? "אהבת ה' אותנו" ללא הסבר מסוים. אהבה לשמה. לצד, כמובן שמירת השבועה לאברהם.

¹⁵ אנוס או annona הוא תשלום שמקבל פקיד השלטון, משכורת, במזונות ודברי מאכל ולא בכסף. והכהנים: בקרבנות ולא נחלה.
¹⁶ הרי לנו גישה שונה בתכלית למעשה אהרון בעגל. כל הנושא של בחירת אהרון לכהן גדול, למרות חלקו בחטא העגל, או שמא דווקא בגללו, חוזר במדרשים בתחילת פרשת שמייני בה נופלת השנה, כאילו באופן סימבולי, פרשת פרה. ראה כמקדמה ספרא שמייני פרשה א: "קרב אל המזבח - משל למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שנשא אשה והייתה מתביישת מלפניו. ונכנסה אחותה אצלה אמרה לה: על מה נכנסת לדבר זה אלא שתשמשי את המלך. הגיסי דעתך ובואי ושמשי את המלך. כך אמר משה לאהרון: אהרון אחי, על מה נבחרת להיות כהן גדול אלא שתשרת לפני הקב"ה. הגיסי דעתך ובוא ועבוד עבודתך. ויש אומרים: היה אהרון רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתיירא ממנו. וא"ל משה: אחי, לא ממה שאתה מתיירא ממנו, הגיסי דעתך וקרב אליו. לכך נאמר: קרב אל המזבח". ראה דברינו [כפרת אהרון וכפרת העם](#) וכן דברינו [פיו של שטן](#) בפרשת שמייני. אהרון חייב להתמודד על תוצאות מעשיו בעגל בטרם יבוא אל הקודש פנימה.